

Brysiewicz & Wspólnicy

RADCOWIE PRAWNI

Koronawirus a branża rolnicza

Wpływ koronawirusa na sektor rolniczy

Epidemia koronawirusa - opanowała obecnie wszystkie sektory gospodarki, nie omijając również rolnictwa. Zarówno duże, zorganizowane przedsiębiorstwa rolnicze, jak i mniejsze gospodarstwa uprawne, hodowlane i przetwórcze odczuły większość negatywnych skutków utrudnień, z którymi mierzą się aktualnie przedsiębiorcy.

Polski przemysł spożywczy bazuje głównie na krajowym surowcu, dostarczanym przez polskich rolników, a produkcja surowców rolnych oraz artykułów żywnościowych, jest w Polsce wyższa od konsumpcji wewnętrznej – z perspektywy rolników jest to istotny w obecnych okolicznościach czynnik stabilizujący. Jednocześnie, globalny wpływ pandemii spowodował **silne wahania popytu i cen** z powodu zakłóceń w transporcie, zamknięcia placówek gastronomicznych i **ograniczeń w eksporcie**, podczas gdy duża część polskich produktów żywnościowych kierowana jest do krajów Europy Zachodniej. Wbrew pozorom, obserwowane zachowania konsumentów w postaci początkowego wzmożonego zainteresowania zakupem niektórych produktów żywnościowych, nie znalazły odzwierciedlenia w skupach, gdyż wzrost cen był wynikiem w większości aktywności pośredników.

Utrudnienia w działalności związane są również z **zamknięciem granic** – duża ilość siły roboczej, to **pracownicy migrujący, którzy na czas pandemii opuścili tereny Polski**. Ponadto, część przygranicznych gospodarstw rolnych została rozdzielona na czas zamknięcia przejść granicznych, co **zamknęło rolnikom dostęp do części pól i utrudniło handel w ramach tzw. małego ruchu granicznego**.

Problemy rolników w dobie koronawirusa

Wahania cen

Pandemia koronawirusa wpłynęła w połowie marca 2020 r. na spadki notowań na większości giełd światowych, co pociągnęło w dół ceny wielu surowców, w tym pszenicy. Jednak niedługo potem notowania większości światowych giełd zakończyły się wzrostem cen. W ocenie analityków obecna sytuacja cen surowców opiera się o dużą ilość niewiadomych, a niepewność gospodarki światowej jest jednym z głównych czynników wahania się cen. **W konsekwencji zwiększa się ryzyko inwestycyjne przy jednoczesnej konieczności poszukiwania nowych rynków zbytu. Pojawia się również potrzeba weryfikacji i renegocjacji zawartych, często długoterminowych, kontraktów.**

Brak siły roboczej

Pandemia utrudniła zatrudnianie sezonowych pracowników zagranicznych, którzy stanowili znaczącą siłę roboczą, szczególnie w okresie zbiorów owoców i warzyw. Ponadto ogromne zagrożenie niesie ze sobą **problem obowiązkowych kwarantann** – w praktyce może to oznaczać zamykanie zakładów (np. ubojni, mleczarni lub młynów), co grozi załamaniem sprzedaży. Mimo trwającego zagrożenia dla gospodarki i ludzi, praca związana z zbiorem czy przetwarzaniem żywności nie może zostać wstrzymana – **terminowość zabiegów agrotechnicznych** jest znaczącym czynnikiem skuteczności producentów. Stąd **konieczność poszukiwania optymalnych rozwiązań celem zabezpieczenia siły roboczej na najbliższe, strategiczne miesiące.**

Ograniczenia w transporcie i wzrost kosztów logistycznych

Ograniczenia logistyczne i wstrzymanie funkcjonowania wielu gospodarek światowych spowodowały **wzrost kosztów transportu i rosące ceny frachtu morskiego**. Koronawirus spowodował zastoje w rozładunkach, co wykorzystali przedsiębiorcy zajmujący się transportem morskim, podnosząc ceny frachtu nawet o 100%. **Zmniejszył się również eksport zagraniczny, a wiele kanałów transportu**

oraz punktów odbioru zostało czasowo zablokowanych. Ze względu na ograniczenia w przepustowości stawki frachtu morskiego i lotniczego rosną, stąd producenci muszą spodziewać się **dotychczasowych kosztów transportu** towarów w zależności od ich ilości i destynacji, a także problemów związanych z **wstrzymaniem łańcucha dostaw.** Ze względu na specyfikę **umów eksportowych,** które zawierane są najczęściej z dużym wyprzedzeniem i na długi okres, problemy te mogą spowodować znaczne straty po stronie eksporterów.

Wzrost cen surowców paszowych

Zaburzenia logistyczne wpływają na **wysokie ceny pasz.** Niewiele wytwórni posiadało większe zapasy półproduktów, które są niezbędne do produkcji premiksów. W Polsce praktycznie nie produkuje się witamin czy aminokwasów syntetycznych, które w większości pochodzą z dostaw z Azji i Europy, które mają bardzo duże opóźnienia. **Ograniczenie podaży** spowodowało wzrost cen i znaczne **wydłużenie terminów dostaw,** co jest ogromnym problemem w normalnym funkcjonowaniu gospodarstw.

Kryzys przedsiębiorców

Sytuację rolników pogarszają **również opóźnienia w realizacji wypłat płatności bezpośrednich** oraz **brak realizacji płatności suszowych i dopłat do kwalifikowanego materiału siewnego.** Epidemia działa również paralizująco na **logistykę rynku nawozów i środków ochrony roślin** – rolnicy mają duży problem z dostępnością tych towarów, a zamówienia są realizowane z kilkutygodniowym opóźnieniem.

Sektora nie ominą również problemy odczuwane przez większość przedsiębiorców w postaci **spowolnienia gospodarczego,** a także codzienne utrudnienia związane z bieżącą sytuacją epidemiologiczną, w tym **ryzyko objęcia kwarantanną.** Obawy branży związane są również **ze skutkami, które mogą nadejść dopiero za kilka**

miesiący, a także niepewnością pogodową – w tym prognozowaną w tym sezonie suszą.

Tarcza antykryzysowa – wsparcie dla sektora rolniczego

Tarcza antykryzysowa to pakiet rozwiązań legislacyjnych, które mają na celu m.in. ochronę różnych sektorów gospodarki przed kryzysem finansowym wywołanym pandemią koronawirusa, a także dostosowanie funkcjonowania przedsiębiorców do nowych, wyjątkowych warunków prowadzenia działalności.

Pierwszy pakiet ustaw uchwalony 31 marca 2020 r. w ramach tzw. **Tarczy 1.0** spotkał się z negatywnym odbiorem sektora rolniczego – w propozycjach legislacyjnych zabrakło odniesień do specyficznej sytuacji rolników – zabrakło choćby pomocy finansowej w celu utrzymania zatrudnienia pracowników i zapewnienia opieki na czas kwarantanny lub choroby spowodowanej koronawirusem. Nie uwzględniono też specyfiki branży, która wskazywała na m.in. problemy z terminową regulacją składek KRUS i ZUS, potrzebę przyspieszenia uregulowania płatności bezpośrednich, konieczność odroczenia płatności podatku rolnego.

Poprawa nastąpiła jednak dzięki tzw. **Tarczy 2.0** – nowelizacji specustawy uchwalonej 17 kwietnia 2020 r., która przewidziała m.in:

➤ Zwolnienie z opłacania składek KRUS

Wszystkie osoby objęte ubezpieczeniem emerytalno-rentowym zostają zwolnione z opłacania składek KRUS za okres 3 miesięcy (II kwartał) – składki zostaną doliczone automatycznie;

➤ Zasiłek opiekuńczy dla rolników – przez okres nie dłuższy niż 14 dni;

➤ **Określanie cen maksymalnych i maksymalnych marż hurtowych i detalicznych**

Możliwość **ustalenia ceny maksymalnej i marży na produkty o istotnym znaczeniu dla ochrony zdrowia, bezpieczeństwa oraz utrzymania gospodarstw domowych** – ustalane w drodze rozporządzenia przez Ministra właściwego do spraw gospodarki w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia oraz ministrem rolnictwa i rozwoju wsi. Taka zmiana ma na celu **zwiększenie kontroli związanych z nieuczciwym obniżaniem cen na produkty rolne**, a podnoszeniem cen żywności dla konsumentów.

➤ **Zwolnienie ze składek ubezpieczenia emerytalno-rentowego**

Rolników objętych ubezpieczeniem emerytalno-rentowym za II kwartał 2020 r. (na zasadach ustawy z dnia 20 grudnia 2020 r. o ubezpieczeniach społecznych rolników) zwalnia się z opłacania składek na to ubezpieczenie za II kwartał 2020 r.

➤ **Uelastycznienie czasu pracy**

Przewidziane w specustawie 1.0 rozwiązania dotyczące uelastycznienia czasu pracy obejmą w wyniku nowelizacji również pracodawców będących przedsiębiorcami prowadzącymi działalność w sektorze rolno-spożywczym związanych wytwarzaniem lub dostarczaniem żywności.

➤ **Zmiany w zakresie wydatkowania funduszy promocji produktów rolno-spożywczych.**

Z tych środków będzie można prowadzić **działania mające na celu przywrócenie normalnych warunków rynkowych** w przypadku poważnych zakłóceń na rynkowych. W okresie epidemii **nie będą naliczane odsetki z tytułu nieterminowego regulowania należności** przypadających na rzecz danego funduszu promocji produktów rolno-spożywczych, **bieg terminów wykonania określonych czynności będzie zawieszony**, a dokumenty do Dyrektora Generalnego Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa będzie można składać w formie

dokumentu elektronicznego za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

➤ **Zmiany w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020**

Zmiany polegają m.in. na **zniesieniu bezwzględnego zakazu zwiększenia kwoty przyznanej pomocy** oraz **zmiany celu operacji**, **zniesienie obowiązku składania weksla in blanco** przez jednostki sektora finansów publicznych, **zniesienie obowiązku zachowania konkurencyjnego trybu wyboru wykonawców**, umożliwienie wydłużania terminów naborów wniosków o przyznanie pomocy czy **możliwość uzgodnienia z podmiotem wdrażającym innego terminu wykonania zobowiązań** określonych w umowie o przyznaniu pomocy z przyczyn związanych z koronawirusem.

➤ **Wsparcie działalności rolniczej**

Rolnicy prowadzący działalność w formie np. spółki osobowej, spółki kapitałowej czy spółdzielni rolników, a których działalność jest zagrożona z powodu zakazów lub ograniczeń wprowadzanych w związku z COVID-19 otrzymają **wsparcie z Agencji Rozwoju Przemysłu** w formie pożyczek, gwarancji lub poręczenia oraz leasingu lub innych **instrumentów związanych z finansowaniem prowadzonej działalności na warunkach rynkowych**. Dodatkowe uprawnienia przewidziano też dla **cudzoziemców** – w przypadku, gdy wiza lub karta pobytu straci ważność, będą oni mogli przebywać legalnie w kraju do upływu 30 dnia następującego po dniu odwołania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii, w zależności od tego, który obowiązywał jako ostatni.

➤ **Ułatwienia w zakresie dotyczącym ochrony roślin i rolnictwa ekologicznego**

Zmiany polegają na wprowadzeniu **odstępstw od obowiązków określonych w przepisach o środkach ochrony roślin** oraz przepisach o ochronie roślin przed agrofagami dot. **ukończenia wymaganych**

szkoleń przez osoby stosujące ww. środki i sprzedające te preparaty oraz od obowiązków poddawania **okresowym badaniom sprawności technicznej sprzętu** przeznaczonego do stosowania środków ochrony roślin.

Propozycje Komisji Europejskiej

Również Komisja Europejska ogłosiła środki wsparcia sektora rolno-spożywczego. W szczególności ochroną ma być objęty sektor mleczarski – według ocen specjalistów najbardziej dotknięty kryzysem w Europie wywołanym koronawirusem. KE zapowiedziała również reorientację priorytetów finansowania, tak by odpowiedź na kryzys objęła wszystkie sektory rolno-spozywcz.

Komisja zaproponowała **przyznanie dopłat do prywatnego przechowywania produktów mlecznych oraz mięsnych** – program ten pozwoli na tymczasowe wycofanie produktów z rynku na okres minimum 2-3 miesięcy, a maksymalnie do 5-6 miesięcy – ma to doprowadzić do **zmniejszenia podaży i przywrócenia równowagi rynkowej**.

Kolejną propozycją jest **wprowadzenie elastycznych mechanizmów wdrażania programów wspierania rynku** wina, owoców i warzyw, oliwy z oliwek, pszczelarstwa oraz programu szkolnego UE, obejmującego mleko, owoce i warzywa – dzięki tym działaniom odpowiedź unijna na kryzys ma dotyczyć wszystkich sektorów.

Pomocą dla rolników ma być również **odejście od unijnych reguł konkurencji dla producentów mleka, kwiatów i ziemniaków** – podmioty działające w ramach tych sektorów, będą mogły wspólnie podejmować kroki celem stabilizacji rynku. Dozwolone ma być również przechowywanie powyższych towarów przez prywatnych operatorów w ramach zawieranych na maksymalnie 6-miesięczne umowy. **Ścisłemu**

monitoringowi mają być również poddane zmiany cen konsumpcyjnych.

Konieczność dalszych działań

Mimo wprowadzonych zmian, rolnicy w dalszym ciągu zauważają konieczność podejmowania specjalnych działań w celu ochrony przed negatywnymi skutkami sytuacji związanej z epidemią.

Konieczna kontrola polityki handlowej

Niepokój w branży wzbudzają doniesienia dotyczące największych firm z sektora rolno-spożywczego, **które wykorzystują swoją silną pozycję ekonomiczną kosztem mniejszych podmiotów**, nie płacąc na czas rolnikom, dostawcom i innym kontrahentom oraz modyfikując swoje polityki handlowe i cenowe. Wywierana presja grozi **zachwianiem płynności finansowej** w łańcuchu dostaw żywności i innych surowców.

Prezes UOKiK zapowiedział **wszczęcie postępowań, które mają na celu zweryfikowanie praktyk dużych przedsiębiorstw pod kątem utrzymywania uczciwych relacji handlowych**. Celem Prezesa będzie w szczególności sprawdzenie, w jaki sposób najwięksi przedsiębiorcy wywiązują się z obowiązków zapłaty dostawcom oraz czy nie stosują innych form wykorzystywania przewagi względem mniejszych podmiotów. Jednocześnie **UOKiK zaapelował do przedsiębiorców i rolników o składanie zawiadomień dot. nieprawidłowości** wraz ze wskazaniem dokładnego opisu praktyki i danych naruszającego – dzięki temu możliwe będzie szybkie zajęcie się sprawą.

Dłuższe i intensywniejsze instrumenty pomocowe

Organizacje rolnicze apelują o **intensywniejszą pomoc dla całego sektora rolniczego**, która powinna mieć charakter czasowy – na okres co najmniej 12 miesięcy, nieincydentalny, a także uwzględniać wszystkich przedsiębiorców – nie tylko mikro, małych i średnich. Wśród postulowanych działań znalazły się **propozycje nieoprocentowanych**

kredytów obrotowych z odroczonymi terminami spłaty (o min. 6 miesięcy) oraz możliwość częściowego umorzenia w przypadku zachowania przez przedsiębiorstwa rolno-spożywcze miejsc pracy, a także **skrócenie okresu zwrotu VAT** przez urzędy skarbowe. Nadzieję budzi też pomysł **przeznaczenia niewykorzystanych unijnych funduszy** na pomoc przedsiębiorcom rolnym.

Zniesienie uciążliwych przepisów

Jednym z podstawowych postulatów jest również **umożliwienie transgranicznego przemieszczania się pracowników sezonowych na okres zbiorów** (jako wyjątek od wprowadzonych ograniczeń) oraz zniesienie danin ponoszonych przez najbardziej potrzebujące przedsiębiorstw sektora rolno-spożywczego dla ochrony w nich miejsc pracy. Inną ważną propozycją jest **wstrzymanie wykonywania ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa** – chodzi m.in. o pilne ustanowienie nowych dat obowiązywania trwających umów dzierżawy.

Przejmowanie przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa dzierżawionych nieruchomości może grozić wygaszeniem produkcji roślinnej i zwierzęcej na ogromną skalę, a w konsekwencji utratą miejsc pracy i falą upadłości. Jest to równie zagrożenie przerwania łańcuchów dostaw zabezpieczających stabilne zaopatrzenie w podstawowe produkty żywnościowe.

Tarcza 3.0

Na część postulatów rolników odpowiedziała propozycja kolejnej nowelizacji specustawy – tzw. Tarcza 3.0.

Proponowane regulacje zakładają:

- wprowadzenie przepisów przewidujących **możliwość zmiany warunków wykonywania pracy cudzoziemców** zgodnie z przepisami ustawy bez konieczności zmian czy wydania nowego zezwolenia lub wpisu nowego oświadczenia

o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi oraz stosowanie wyjątkowego zwolnienia z wymogu uzyskania zezwolenia na pracę w okresie stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii oraz 30 dni po ich odwołaniu, **w sektorach, w których wymagane są zezwolenia na pracę;**

- **zmiany w zakresie hodowli roślin i nasiennictwa** przez zmiany organizacyjne dla podmiotów zajmujących się wytwarzaniem i oceną materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych, materiału rozmrozeniowego i nasadzeniowego roślin warzywnych i ozdobnych oraz materiału szkółkarskiego poprzez odstąpienie od przeprowadzania szkoleń i regularnych kontroli;
- umożliwienie **składania zgłoszeń podjęcia działalności w zakresie rolnictwa ekologicznego**, wniosków o udzielenie pozwoleń na zastosowanie odstępstw warunków produkcji ekologicznej za pośrednictwem **środków komunikacji ekologicznej;**
- **doprecyzowanie przepisów dotyczących zasiłku chorobowego dla rolników** w związku z odbywaniem obowiązkowej kwarantanny w wysokości 50% minimalnego wynagrodzenia za pracę, poprzez wskazanie podmiotów wypłacającego zasiłek (KRUS), zasad wypłaty zasiłku oraz źródła finansowania wypłat zasiłku;
- **zwolnienie rolników z zapłaty podatku dochodowego od osób fizycznych w związku z otrzymaniem ww. zasiłku chorobowego.**

***

Sytuacja kryzysowa wywołana koronawirusem odciska piętno na całym rolnictwie, które jest jednym ze strategicznych sektorów dla zabezpieczenia państwa i jego obywateli przed negatywnymi konsekwencjami koronawirusa. Specyfika branży wymaga podjęcia

nadzwyczajnych środków, które pozwolą zabezpieczyć stabilność cen i sprawne funkcjonowanie łańcucha dostaw. W tym celu podejmowane i proponowane są kolejne regulacje na szczeblu, które mają ochronić przedsiębiorców przed utratą stabilności finansowej.

W związku z nadzwyczajną sytuacją pozostajemy do Państwa dyspozycji telefonicznie oraz mailowo. Zachęcamy do kontaktu.

Małgorzata Woźniak

aplikantka adwokacka

Brysiewicz i Wspólnicy sp.k.

Tel. +48 794 909 800

E-mail: malgorzata.wozniak@biw.legal